

El clàssic debat sobre llibertat i seguretat

Els brutals atemptats de París han sacsejat, novament, el relatiu confort occidental en un món globalitzat no exempt de conflictes. Des del divendres 13 de novembre, les reaccions, declaracions i moviments dels poders polítics han reobert debats que, malgrat la seva transcendència, només s'aborden públicament quan ocorre el desastre. Un d'aquests debats és el clàssic *llibertat versus seguretat*. Una qüestió polièdrica, amb molts serrells poc visibles, que demana ser abordada des de la distància emocional i la serenitat racional per garantir el màxim d'informació i objectivitat en la presa de decisió. Les reaccions immediates davant debats complexos corren el risc d'abusar dels tòpics i llocs comuns en l'argumentació. Per desemmascarar la retòrica política que sol donar-se en situacions en què la por i l'odi són protagonistes, cal qüestionar determinades actituds que donem per descomptades. La perspectiva sociològica ofereix alguns instruments d'anàlisi en aquest sentit.

Una primera reflexió sorgeix amb el plantejament dicotòmic de dos conceptes, llibertat i seguretat, que s'accepten com a excloents. Però, ¿fins a quin punt la llibertat i la seguretat de les persones es comporten com a vasos comunicants on la pèrdua d'una suposa un guany en l'altra? Sovint es dona per descomptat que la pèrdua de llibertat és suficient per garantir la seguretat, o que la pèrdua de seguretat ofereix més

llibertat. ¿Existeixen garanties d'aquest funcionament dicotòmic? ¿Es pot afirmar que els països amb menys llibertats són més segurs que els països amb més llibertats? L'experiència acumulada d'ençà de l'11-S del 2001 fa pensar que no. Des d'aleshores, s'han incrementat les mesures de seguretat en molts sentits, però cap d'aquestes mesures ha estat suficient per evitar nous atemptats. Les mesures orientades a oferir més seguretat s'han materialitzat amb més controls institucionals i judicials, és a dir, més vigilància. Sembla un eufemisme parlar de seguretat quan s'actua exercint més control social. Foucault explica a *Vigilar i castigar* com la modernitat de la Il·lustració, que va inventar la llibertat, també va inventar la disciplina com a forma de control social. A partir d'una ge-

SARA MORENO

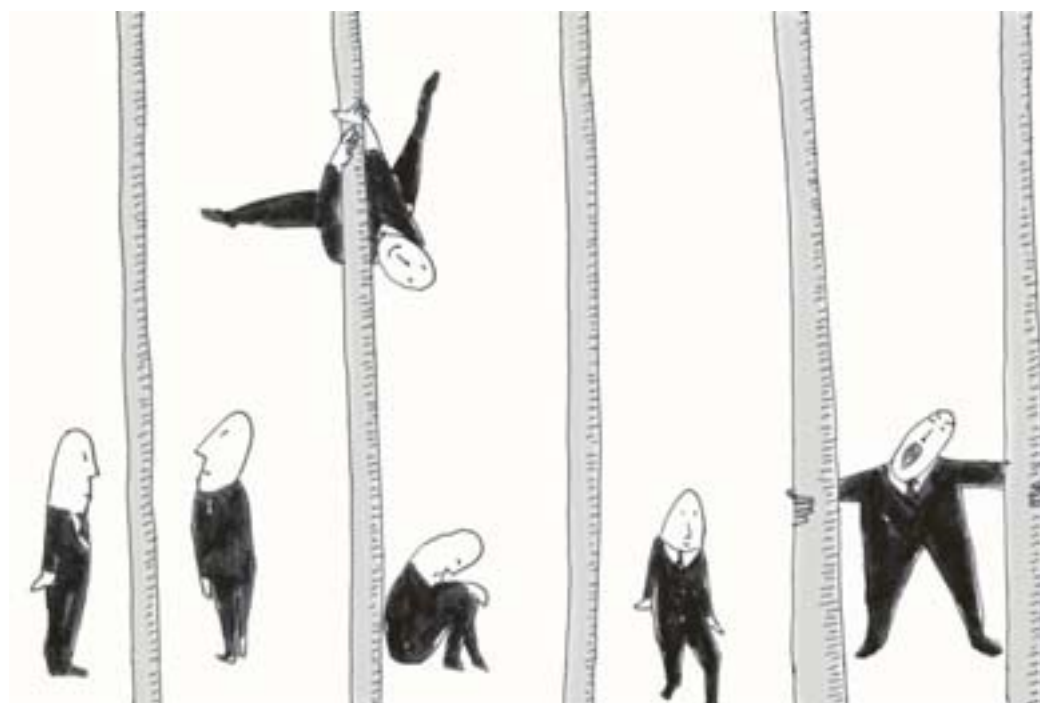
SOCIÒLOGA

nealogia del càstig, argumenta que l'invent modern de la presó és un símbol del desenvolupament del poder que actua privant de llibertat els individus. Per Foucault, l'exercici del poder escapa dels barrots de la presó i es troba en moltes institucions socials (escola, hospitals, etc.) que contribueixen a normativitzar les conductes i disciplinar les vides. El panòptic, l'edifici perfecte per vigilar perquè genera la sensació de ser observat en tot moment sense saber del cert si s'exerceix la vigilància, avui es troba en càmeres de seguretat, escoltes telefòniques o seguiment de les xarxes socials. Vivim envoltats de controls i vigilàncies que poden donar sensació de seguretat però no la garanteixen.

En aquest escenari, sorgeix la segona qüestió: ¿per què hi ha con-

sentiment social davant la retallada de llibertats que implica més vigilància? És un lloc comú entre la ciutadania acceptar més controls en nom de la seguretat perquè no es té res a amagar, s'accepta la pèrdua de privacitat allà on s'accepten les normes socials i pautes de comportament. Més enllà del tòpic, aquest discurs es pot interpretar, entre altres factors, en termes del que Erich Fromm explica a *Por a la llibertat*. Segons aquest sociòleg, la modernitat comporta una crisi profunda en què els valors tradicionals que donaven les pautes de comportament desapareixen. Aquesta situació obre la porta al desconcert i emergeix la por a prendre decisions individuals sense referents, la por a estar sol davant dels problemes. Per Fromm, l'expansió de les personalitats individuals és una condició imprescindible per a la democràcia perquè davant la por a la llibertat es poden acceptar formes autoritàries de govern que uniformitzen els comportaments. La por a un enemic al qual l'odi fa terriblement perillós s'allunya amb actituds conformistes que accepten l'autoritat i fan més petita la democràcia. És indiscutible que el perill, l'odi i la por són absolutament reals, però poden representar un parany en què la seguretat emergeix com a eufemisme de més control social. En un escenari de por, la idea de seguretat guanya terreny i les llibertats en perden, i així és com qui genera la por guanya: tot atacant la democràcia.

Des dels atemptats de París els poders polítics han reobert debats que només s'aborden quan ocorre el desastre

ARIANNE FABER

Vivim envoltats de controls i vigilàncies que poden donar sensació de seguretat però no la garanteixen